Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Pirkanmaan ELY-keskuksen lausunto HE 141/2022

YmV 26.10.2022

Teemu Virtanen
Johtava tuottajavastuuvalvoja

Mika Heinonen
Johtava lakimies

Pirkanmaan ELY-keskus kiinnittää lausunnoissaan huomiota erityisesti:

1. tuottajavastuun piiriin kuuluvien pakkausten ja tuottajien vastuiden rajauksiin (ehdotuksen 48 §, kohta 6)

2. eräiden SUP-tuotteiden keräys- ja siivouskustannuksiin liittyvään tarpeettoman monimutkaiseen toteuttamiseen (ehdotuksen 48 d §, ensimmäinen momentti) sekä epätavalliseen maksatusmenettelyyn (ehdotuksen 48 e §, toinen momentti)

3. ehdotuksen 55 §:ään, jossa asetetaan julkiselle hankintayksikölle selvilleottovelvollisuus *(tarkemmin kirjallisessa lausunnossa, ei nosteta esiin tässä esityksessä)*

4. ehdotuksen 48 §:n 1 mom. kohdan 11 muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuuseen

Tuottajavastuun piiriin kuuluvien pakkausten ja tuottajien vastuiden rajaus (ehdotuksen 48 §, kohta 6).

Ehdotuksessa jätelain muuttamiseksi miljoonan euron liikevaihtorajasta on luovuttu ja tuottajavastuuvelvoitteita (rekisteröinti, raportointi ja jätehuollon järjestäminen) sovelletaan täysimääräisesti myös pieniin tuottajiin.

Vaikutukset

Muutos tarkoittaisi, että rekisteröityvien tuottajavastuussa olevien tuottajien määrä kasvaisi nykyisestä noin 4 300:sta noin 30 000:een, mutta muutoksen kohteena olisi kuitenkin ainoastaan 5 % markkinoille saatettujen pakkausten määrästä

Ehdotettu muutos ei lisää kerättävän jätteen määrää tai jätehuollon palvelutasoa eikä vaikuta jätehuollosta aiheutuviin kustannuksiin. Muutos ainoastaan siirtää 5 % jätehuollosta nykyisin aiheutuvia kustannuksia suurilta yrityksiltä (yli miljoonan euron liikevaihto) pienille yrityksille (alle miljoonan euron liikevaihto).

Esimerkki 1: Vaikutukset järjestelmään:

Nykytilanne (jätehuollon kustannukset 40 miljoonaa euroa, arvio):

- yli 1 000 000 euron liikevaihdon yritykset, joita on noin 4 300, maksavat 100 % jätehuollon kustannuksista, noin 40 miljoonaa euroa vuodessa.

- alle 1 000 000 euron liikevaihdon yritykset, joita on noin 30 000 eivät maksa jätehuollon kustannuksista.

Esitys (jätehuoltokustannukset sama 40 miljoonaa euroa, arvio):

- yli 1 000 000 euron liikevaihdon yritykset maksaisivat 95 % jätehuollon kustannuksista, noin 38 miljoonaa euroa vuodessa.

- alle 1 000 000 euron liikevaihdon yritykset maksaisivat 5 % jätehuollon kustannuksista eli 2 miljoonaa euroa. Hallinnolliset maksut ovat minimissään 265 euroa/yritys/vuosi (Ringin hinnasto 2023), yhteensä 8 miljoonaa euroa vuodessa. Pienet tuottajat maksavat 2 miljoonan sijasta 10 miljoonaa euroa. **Järjestelmän kokonaiskustannukset nousevat 40 → 48 miljoonaan euroon ilman, että itse jätehuoltoon menevä rahamäärä muuttuu mihinkään.**

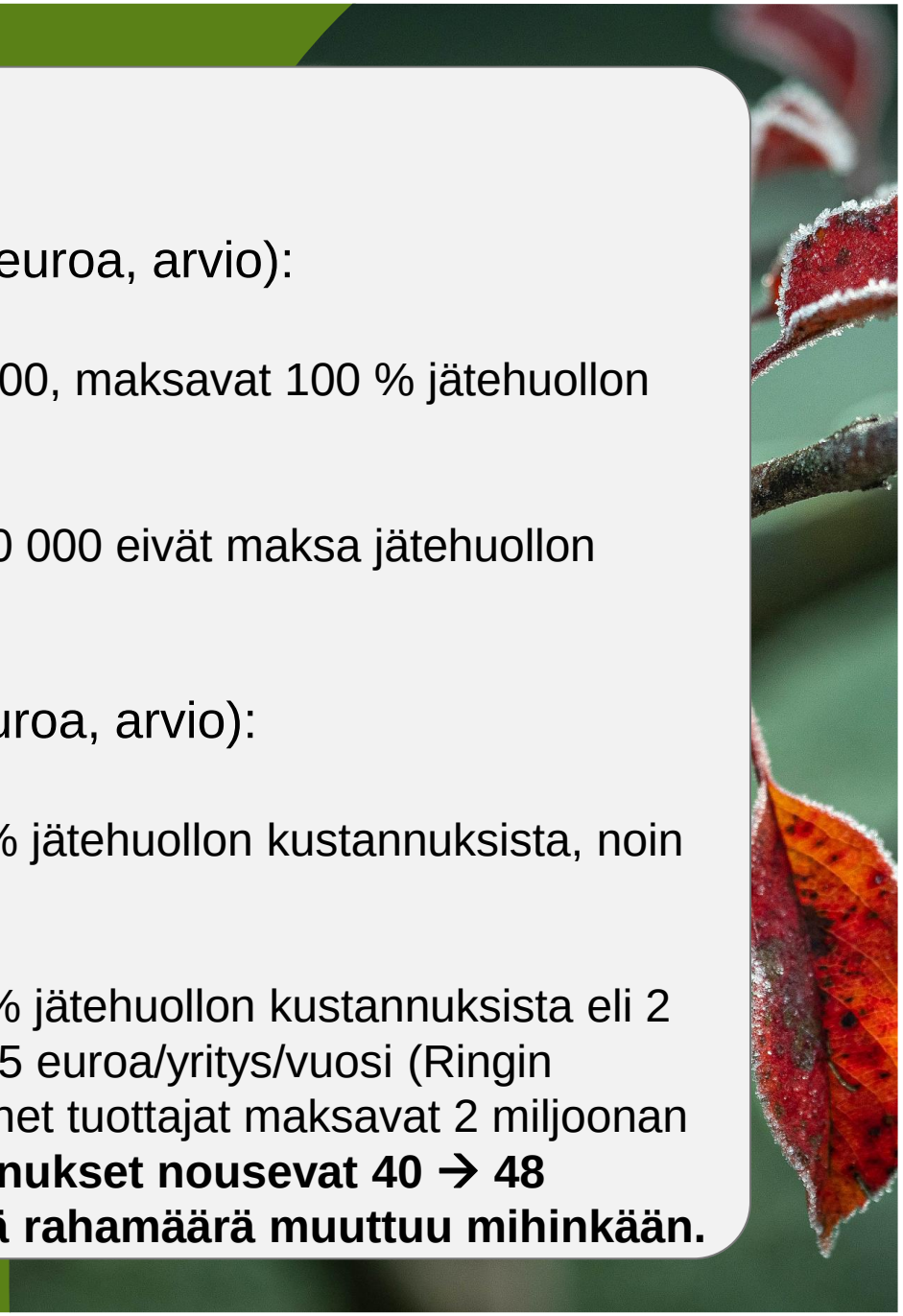

Esimerkki 2: Vaikutukset pieneen yritykseen

- pieni leipomo leipoo 100 kpl leipiä 300 päivänä vuodessa
- se pakkaa leivät 10 g painaviin paperipusseihin.
- leipomon vuodessa markkinoille laskema pakkausmäärä olisi 300 kg
- pakkaustuottajien operaattorin Rinki Oy:n vuoden 2023 hinnaston mukaisesti kierrätysmaksu olisi 86 euroa tonnilta eli yhteensä 25,80 euroa vuodessa
- tämän päälle leipomo maksaisi Ringin vuoden 2023 hinnaston mukaisen hallinnollisen kulun, vähimmillään 265 euroa per vuosi.

Jätehuollon rahoittamiseen menevä osuus olisi ainoastaan noin 10 % vuotuisesta leipomon tuottajavastuun hoitamisesta aiheutuvista maksuista, loppu olisi hallinnollisia maksuja.

Miten toteutuu jätelain 63 a §:n ja pakkausasetuksen 12 §:n vaatimus hallinnollisten maksujen kohtuullisuudesta suhteessa jätehuollosta aiheutuviin kustannuksiin?

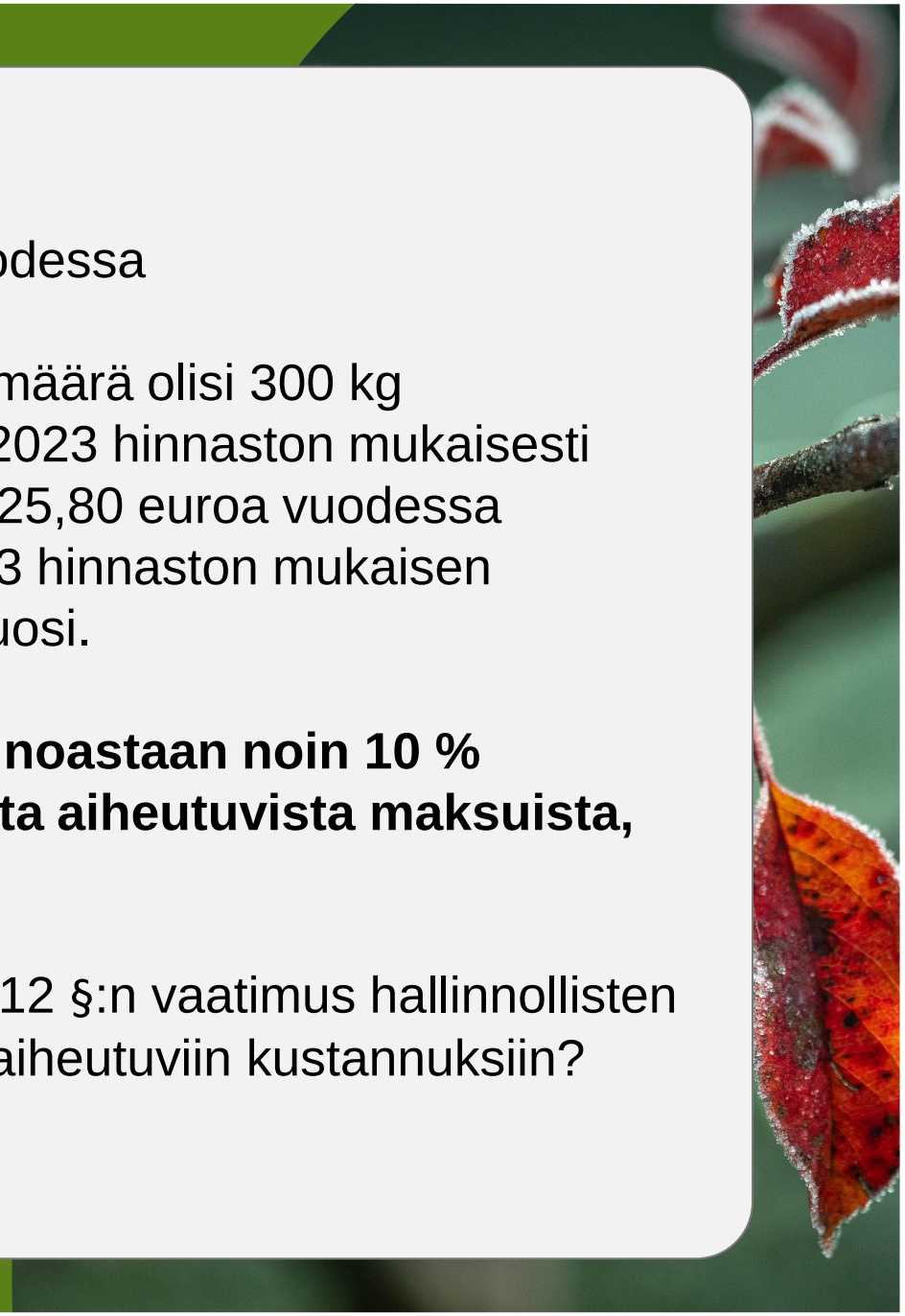

Pirkanmaan ELY-keskus ei pidä esitettyä muutosta perusteltuna

Liikevaihtorajan poistamista on hallituksen esityksessä perusteltu jätedirektiivin 8 a artiklan sekä pakkausjätedirektiivin 7 artiklalla. **Hallituksen esityksessä on kuitenkin jätetty kokonaan huomioimatta, että direktiivin mukaan tasapuolisuuden vaatimus ei saa aiheuttaa kohtuutonta sääntelytaakkaa tuotteita pieniä määriä tuottaville tuottajille.**

Pirkanmaan ELY-keskuksen näkemys on, ettei jäte- tai pakkausjätedirektiivi kategorisesti estä *de minimis* -rajauksen (pakkausmäärä- tai liikevaihtoraja) käyttämistä. Nykyisen jätelain alle miljoonan euron liikevaihtoraja on käytännössä *de minimis* –rajaus. Joillain jäsenmailla (mm. Hollanti, Irlanti) on käytössä *de minimis* -rajoja, joiden alle jäävillä yrityksillä ei ole tuottajavastuuvelvoitteita joko lainkaan tai vain osittain.

Lisäksi komissiolle tehtävissä raportoinneissa on erikseen kohta, johon kirjataan arvio *de minimis* -rajan alle jäävien tuottajien markkinoille laskemien pakkasten kokonaismäärät. Tällaista tuskin olisi, jos kyseisiä rajoja ei voisi asettaa.

Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että miljoonan euron liikevaihtorajan poistoa ei toteutettaisi. Lisäksi esitetään, että *de minimis* –vaihtoehtoja ja sen laajentamista myös muille tuottajavastuualoille selvitettäisiin tarkemmin.

Eräiden SUP-tuotteiden keräys- ja siivouskustannuksiin liittyvä tarpeettoman monimutkainen toteutus (ehdotuksen 48 d §, ensimmäinen momentti)

Hallituksen esityksessä jätelain 48 e §:n mukaan kunnat ilmoittaisivat niille syntyneet keräys- ja siivouskustannukset vuosittain Pirkanmaan ELY-keskukselle ja kuntien saama korvaus olisi riippuvainen siitä, ilmoittaako kunta kustannukset määräajassa ja toisaalta siitä, minkä suuruinen kustannus ilmoitetaan.

Kunnilla on haasteena kohdentaa erilaisista urakkasopimuksista syntyvät kustannukset tuottajan kustannusvastuulla oleville alueille, koska eri kunnissa puhtaanapidon ja siivouksen urakat on kilpailutettu ja laskettu eri tavoin.

Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että lakiehdotuksessa väliaikaiseksi tarkoitettu kokonaiskustannusmalli (4,79 euroa / asukas / vuosi) selkeämpänä ja ennalta arvattavampana valittaisiin pysyväksi toteutustavaksi siten, että asetuksella määritettäisiin asukaskohtainen maksu aina kolmeksi vuodeksi kerrallaan (tarvittaessa muutamassa eri kuntaluokassa). Menettelyllä vältetään myös kalliiden tietojärjestelmämuutosten tarve sekä vähennetään kaikkien toimijoiden hallinnollista kuormaa.

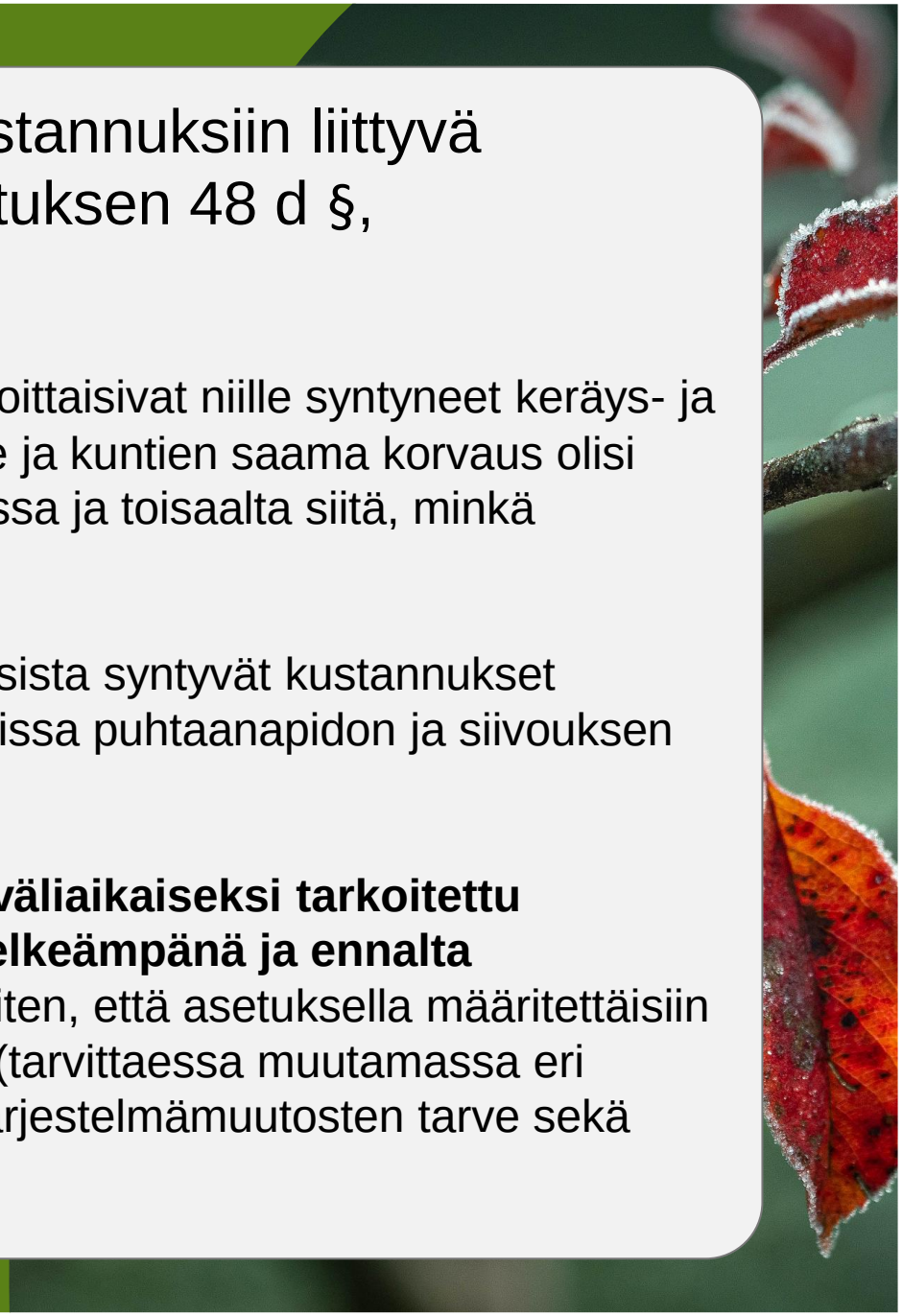

Epätavallinen maksatusmenettely (ehdotuksen 48 e §, toinen momentti)

Jätelain muutosehdotuksessa esitetään, että tuottajat maksaisivat korvaukset Pirkanmaan ELY-keskukselle, joka tilittäisi ne edelleen kunnille.

Tämä menettely on hyvin poikkeuksellinen, eikä vastaavaa ole muualla ympäristölainsäädännössä. Kyse ei ole valtion rahasta (ei tuloa eikä menoa), eikä valtio ole kahden toimijan välisessä kustannusten korvausasiassa aito osapuoli vaan yksinomaan maksunvälittäjä.

Ehdotettu malli muuttaisi Pirkanmaan ELY-keskuksen nykyisen roolin valvontaviranomaisesta myös tuottajavastuuta toteuttavaan operatiiviseen rooliin, mikä on ongelmallista ja on ristiriidassa hyvän hallinnon periaatteiden noudattamisvaatimuksen kanssa.

Pirkanmaan ELY-keskus esittää, että tuottajat maksaisivat korvaukset suoraan kunnille ilman, että rahaa kierrätetään valvontaviranomaisen kautta (vrt. vesilaki).

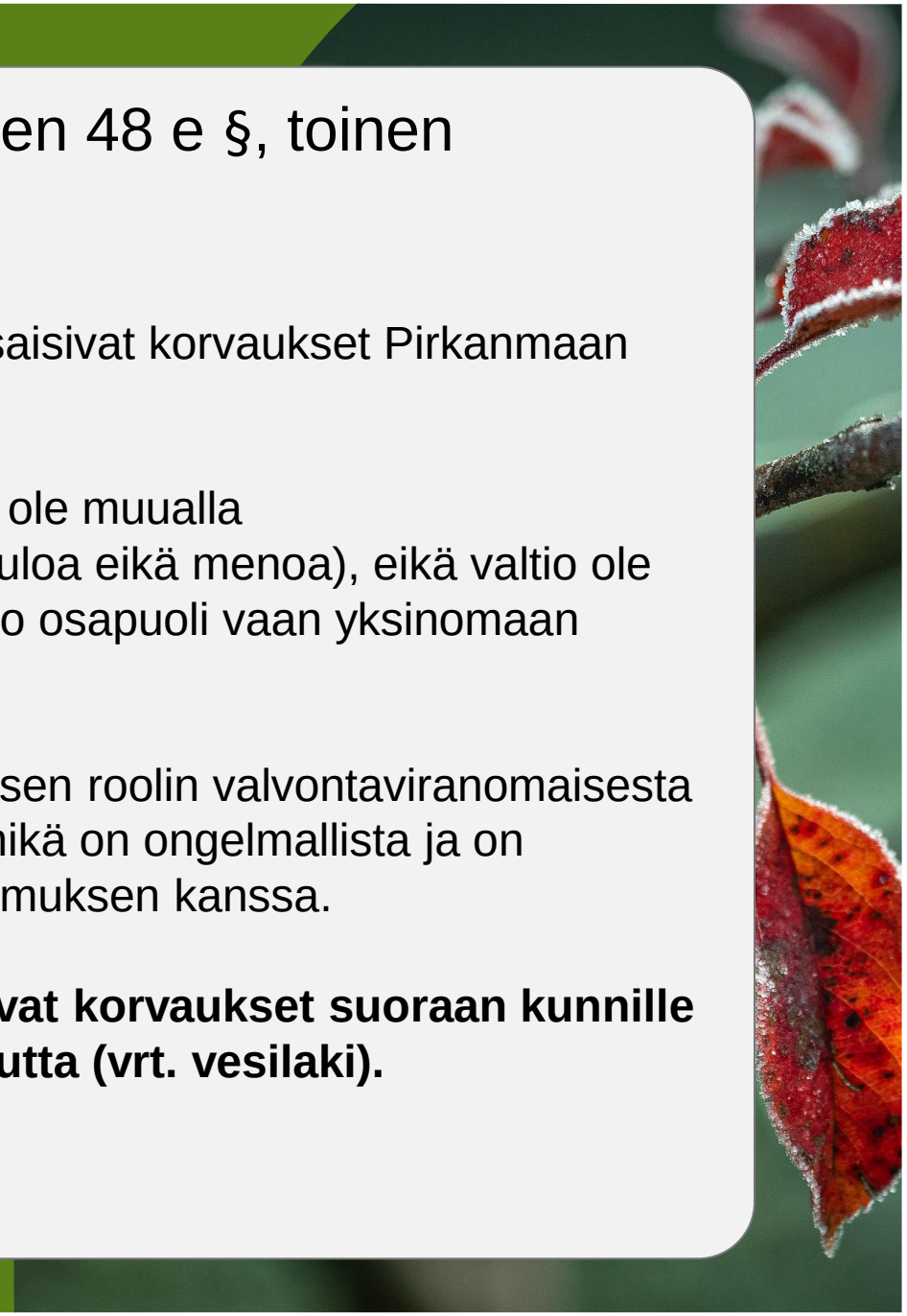

Ehdotuksen 48 §:n 1 mom. kohta 11: muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu

Pirkanmaan ELY-keskus kannattaa ehdotusta, jonka mukaan muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu kattaisi sekä meri- että sisävesikalastuksessa käytettävät kalastusvälineet. Jaottelua näiden välillä ei ole käytännössä mahdollista tai tarkoituksenmukaista tehdä, koska molemmissa käytetään samoja tai samanlaisia välineitä.

Muovia sisältävien kalastusvälineiden tuottajavastuu on selvästi muita tuottajavastuualoja kevyempää. Pirkanmaan ELY-keskus pitää perusteltuna, että erilaisille muovia sisältäville kalastusvälineiden tuoteryhmille säädettäisiin erilaiset keräysvaatimukset.

Yhtä lailla on tärkeää, että tuottajayhteisön tulee huolehtia kaikista muovia sisältävien kalastusvälineiden tuoteryhmistä. On tärkeää, että tuottajat järjestäytyisivät ja perustaisivat tuottajayhteisön.

